

Yhteenveto 1 / 2007

On sanottu usein, että Itämeri on maailman saastunein mutta myös suojelluin meri. Itämeren pilaantuminen 1900-luvun aikana ei ole mikään ihme, sillä meren valuma-alueella elää nykyään noin 85 miljoonaa ihmistä.

Kansainväliset ponnistelut meren suojelemiseksi aloitettiin jo kylmän sodan aikana vuonna 1974 niin sanotulla Helsingin sopimuksella. Tänä päivänä huoli meren tilasta yhdistää ihmisiä sen kaikissa yhdeksässä rannikkovaltiossa. Tästä huolimatta Itämeren pilaantumisen ja suojelun historiaa ei ole tutkittu.

Helsingin yliopisto on ensimmäisenä Itämeren alueella ryhtynyt tutkimaan monitieteisestä näkökulmasta Itämeren ympäristöhistoriaa. Tämä *Historiallisen Aikakauskirjan* teemanumero (1/2007) esittelee Itämeren ympäristöhistorian tutkimuksen tuloksia.

Sari Laurilan tarkastelee artikkelissaan Suomessa harjoitettua ympäristötutkimusta ennen 1960-lukua ("Itämeren ympäristötutkimus Suomessa ennen 1960-lukua"). Suomeen tieteen historian tutkimus on keskittynyt luonnontutkimuksen osalta puhtaasti luonnon tutkimuksen ja opetuksen kehitykseen. Ympäristön pilaantumisen tutkimus ja siihen havahtuminen nousevat esille niukasti, usein vain sivulauseissa. Tähän ympäristötutkimuksen historiattomuuteen Laurila paneutuu artikkelissaan keskittyen Itämeren ja yleisemminkin Suomen vesistöjen pilaantumisen tutkimuksen alkutaipaleeseen.

Paula Schönach tarkastelee Vantaanjoen vesistön ympäristöhistoriallista muutosta toisen maailmansodan jälkeen ("Vantaanjoen suojeluyhteistyö toisen maailmansodan jälkeen"). Joen saastuminen ajoi Helsingin vesihuollon kriisiin, jonka ratkaisemiseksi tarvittiin uudenlaista, koko valuma-alueen kattavaa yhteistyötä kuntien välillä. Artikkelissa selvitetään Vantaanjoen eri käyttömuotojen aiheuttamia ristiriitoja ja vesistön suojelun alkuvaihetta ylikunnallisen yhteistyön näkökulmasta.

Lähiympäristössään säännöllisesti liikkuvat ihmiset kiinnittävät herkästi huomiota alueen muutoksiin. Elina Luotonen käsittelee artikkelissaan ”Merikarvian saaristorannikko paikallisessa ympäristötietämyksessä” Satakunnassa Länsi-Suomessa sijaitsevan Merikarvian Ouran saaristossa 1930-luvun jälkeen tapahtuneita ympäristömuutoksia alueen vapaa-ajankalastajien paikallisen tietämyksen näkökulmasta.

Tuomas Räsänen ja Simo Laakkonen tarkastelevat vuonna 1968 alkanutta Suomen ja Neuvostoliiton välistä ympäristöyhteistyötä, jonka ensisijaisena tehtävänä oli kartoittaa Suomenlahden pilaantumista sekä siihen vaikuttaneita tekijöitä ja suojelukeinoja (”Suomen ja Neuvostoliiton ympäristöyhteistyön alkuvaiheet”).

Ympäristöhistorian ja -politiikan merkitykset ja ongelmat ovat esillä Yrjö Hailan kolumnissa (”Ympäristön moninaiset merkitykset”).

Historiallisen Aikakauskirjan tässä numerossa Anne Ollila analysoi artikkelissaan ”Sukupuoli – merkkejä ja merkityksiä” sukupuolihistorian tulkintoja sukupuolen rakentumisesta. Uusissa tulkinnoissa sukupuoli nähdään kulttuurisesti ja historiallisesti tuotettuna mallina ja toimintatapana, jossa ei ole mitään aitoa eikä alkuperäistä. Tämä näkökulma tarjoaa uusia haasteita myös historiantutkijoille.